

קולות וצלילים מעולם המוסיקה.

שם המורה: מדר טלי

הקורס מיועד לשכבת גיל: כיתות א'-ב'

שם בית הספר: חזון עובדיה, באר שבע

שם המדריך/ה: שולה טנאי

תיאור הפריט:

קורס חשיפה לכיתות א'-ב' בתכנית אמירים המועבר בבית הספר חזון עובדיה בבאר שבע. הקורס חוקר את אופני הפקת הצליל בכלי נגינה שונים. כלי נגינה הוא חפץ אשר בעזרתו ניתן ליצור צליל או מוסיקה. כל חפץ יכול לשמש כלי נגינה בהקשר מתאים.

חקירת מאפייני הצליל, כגון: גובה, גוון, עוצמה, משך- בדרכים הבאות:

א. התנסות בהפקת צלילים שונים מחפצים בסביבת התלמידים העשויים מזכוכית, נייר, מתכת, עץ, פלסטיק ועוד.

ב. בניית כלי נגינה שונים על ידי התלמידים מחומרים וחפצים מן הסביבה.

ג. היכרות עם כלי נגינה ממשפחות שונות.

ד. התנסות בנגינה על כלים שונים, כגון: כלי הקשה, חליל ומנדולינה.

דרכי הוראה-למידה ייחודיות:

הרחבת ידע של תלמידים בנושא היוצא מהמסגרת הלימודית הרגילה תוך כדי תהליך חוויתי, באווירה של חשיבה יצירתית ועידוד הסקרנות.

מטרות התוכנית הן:

- **קוגניטיבי**- לימוד מאפייני הצליל תוך כדי התנסות בהפקת צלילים מחפצים בגדלים שונים, העשויים מחומרים שונים. היכרות עם דרכים שונות להפקת צליל. היכרות עם משפחות כלי נגינה והקשר בין גודל הכלי, החומר ממנו הוא עשוי לבין הגובה, הגוון והעוצמה של הצלילים המופקים ממנו.
- **רגשי** - לימוד חוויתי המעודד יצירתיות ועצמאות.
- **חברתי**- תרגול עבודת צוות על ידי נגינה ועבודה בקבוצות.
- **ערכי**- הכרות עם מוסיקה וכלי נגינה מתרבויות שונות באופן המעודד מודעות לעושר ולגיוון בתרבויות אלה.

חלוקה לתת-נושאים:

- איך נולד הצליל? סוגי הפקה צלילים שונים (הקשה, ניעור, שפשוף...).
- מה גורם לצלילים להישמע שונים?
- מהם מאפייני הצליל? (עוצמה, גוון, משך הזמן בו נמשך כל צליל).
- האם חפצים מחומרים שונים מפיקים צלילים שונים? זיהוי צלילים בעלי מאפיינים שונים: צליל נמוך וגבוה, חד, עדין, עמוק, נוקב, מצלצל ועוד.
- כלי הקשה עם גובה צליל מוגדר ובלתי מוגדר.
- כיצד מפיקים צליל בעזרת הנשיפה? (עמוד אוויר ותכונותיו..). חיפוש חפצים בסביבה שניתן להפיק מהם צליל בנשיפה (בלונים, בקבוקים מפלסטיק, זכוכית, ועוד).
- משפחת כלי נשיפה וחלוקתה לשתי תת-משפחות: כלי נשיפה מעץ וכלי נשיפה ממתכת.
- איזה כלי מזכירים לנו החץ והקשת ומדוע? מהו תפקידה של תיבת תהודה?
- משפחת כלי מיתר, חלוקתה לשתי תת-משפחות.
- מהם הגורמים לשינוי גובה, גוון ועוצמה של אותם הצלילים? (גודל הכלי, חומר שממנו הוא עשוי)
- מהי התזמורת? מהו תפקידו של המנצח?

דוגמאות לפעילויות להמחשת העובדה שקול או צליל הם סוג של תנודה:

- משתמשים בסרגל דק הצמוד לשולחן ובולט מקצה השולחן באורך נתון. לחיצה על הקצה החופשי של הסרגל, ועזיבתו במהירות, גורמת לריטוטו ולהשמעת צליל. שינוי אורך החלק של הסרגל הבולט מהשולחן גורם לשינוי בצליל (שינוי בתדירות התנודה של הסרגל).
- נשיפה בין שני דפי נייר צמודים גורמת ליצירת תנודות נשמעות.
- שחרור אוויר מבלון מנופח, כאשר מותחים את פתח הבלון לסדק צר, גורם ליצירת צליל חזק.
- מערכת כוסות זהות או בקבוקוני זכוכית זהים המלאים במים עד לגבהים שונים מאפשרת ליצור כלי הקשה. ניתן "לנגן" על כסילופון מסוג זה.
- מקפלים פיסות נייר בצורת האות V, מניחים אותה על מיתרי גיטרה, ופורטים על המיתרים. רעידת הנייר נראית בבירור.
- בכלי הקשה כגון תוף ניתן לחוש את רעידות הקרום עליו מקישים באמצעות מגע עדין באמצעות קצות האצבעות.
- בכלי נשיפה כגון חצוצרה או חליל קשה להבין מה מתנוודד, אך כאשר שמים נר דולק אל מול פתח יציאת האוויר של כלי הנשיפה, ניתן לראות את תנודות הלהבה הנגרמות כתוצאה מתנודות האוויר הנגרמות על ידי כלי הנשיפה.

- בכלי מיתר ניתן לחוש זאת בקלות, המיתרים הרוטטים משמיעים צלילים שונים. מיתרים נבדלים אחד מהשני בסוג החומר ממנו הם עשויים, בעוביים, ובמתיחותם, ולכן מגוון אפשרויות הצלילים שניתן להפיק באמצעות רעידתם. כאשר מניחים את היד על מיתר המשמיע צליל, ניתן לחוש ברעידתו.

ציוד וחומרים נדרשים :

חפצים סביבתיים מעץ, מתכת, זכוכית, פלסטיק וכו', חומרים לבניית הכלים, כלי נגינה מקוריים.

תוצרים :

- אוסף כלים שנבנו עלי- ידי התלמידים,
- ביצוע (ליווי) יצירות מוסיקליות על-ידי נגינה בכלים השונים.

סרטונים ומקורות מידע :

[תזמורת משרדי](#)

[תזמורת הבקבוקים](#)

[נגינה בחפצים-1](#)

[נגינה בחפצים-2](#)

[נגינה עצמית בכלי הקשה](#)

[נגינה בקסילופון](#)

[אתר המציג את משפחות כלי הנגינה](#)

מדר טלי- madartali@gmail.com